

**SĀKUMSKOLAS UN VISPĀRĒJĀS IZGLĪTĪBAS FINANSĒŠANAS REFORMA LIETUVĀ:
NO "IZGLĪTOJAMĀ GROZA" UZ "KLASES GROZU"
2020-11-10**

2018.gada jūlijā Lietuvas valdība apstiprināja jaunu izglītības finansēšanas modeli, un kopš 2018.gada 1.septembra "klases grozs" ir piemērots skolās. Šis jaunais finansēšanas modelis aizstāja "izglītojamā groza" finansēšanas modeli, kas bija spēkā kopš 2001.gada.

2018.gada 11.jūlijā Lietuvas valdība ar Rīkojumu Nr.697 (turpmāk – noteikumi) apstiprināja noteikumus, kas paredz izglītības finansējuma novērtējuma, sadales un izlietojuma nosacījumus.

"Klases groza" galvenie principi. "Klases groza" princips paredz, ka finansējums skolām tiek aprēķināts balstoties uz klases komplektu optimālu skaitu, kuru aprēķina pēc noteiktas formulas, ņemot vērā izglītojamo skaitu. Prognozētais vidējais skolēnu skaits klases komplektā palīdz identificēt, vai būs jāpiemēro mazas, vidējas vai lielas klases grozs.

"Klases grozs" vs "izglītojamā grozs"

"Klases grozs" paredz nepieciešamā finansējuma nodrošinājumu mācību plāna īstenošanai un piedāvā aplēses, kas samazina izglītības sasniegumu nevienlīdzību ("izglītojamā grozs" veicināja lielākas atšķirības skolu finansēšanā un lielāku nevienlīdzību).

"Klases grozs" garantē lielāku stabilitāti izglītības vajadzību finansējumā, mainoties izglītojamo skaitam. Turpretim "izglītojamo groza" finansēšanas modelis, mainoties izglītojamo skaitam, radīja neadekvātas finansējuma svārstības, kuras neļāva nodrošināt optimālu izglītības procesa finansējumu. Skolēnu skaita izmaiņas rada nelielas izmaiņas klases komplektu skaitam, taču [iepriekš] radīja būtiskas izmaiņas finansējuma apmērā.

Sacensība dēļ "izglītojamo groza" principa [vēl vairāk] uzlaboja stiprākās skolas, taču nepalīdzēja vājākām skolām uzlabot savus rezultātus (tieši pretēji – tās tika "sodītas" ar zemāku finansējumu), un tā augstāk minētais rezultējās vēl lielākā skolu gradācijā.

"Klases grozs" virza uz klases komplektu optimālu skaitu un optimālu klases lielumu ("izglītojamo grozs" savukārt motivēja veidot pārlietu lielas klases dēļ papildu finansējuma iespējām).

Kā "klases groza" finansējums tiek rēķināts?

1. Atbilstoši "klases groza" principam, finansējums skolām tiek aprēķināts balstoties uz **klases komplektu nosacīto skaitu**.

$$\text{klases komplektu nosacītais skaits} = \frac{\text{izglītojamo faktiskais skaits katrā klases līmenī skolā}}{\text{pamata klases lielums}} \\ (\text{24 skolēni 1. – 4. klasēs vai 30 skolēni 5. – 12. klasēs})$$

Ja rezultāts ir decimālskaitlis, apaļošana uz augšu līdz veselam skaitlim.

Piemēram, ja $61/30=2,03$, tad klases komplektu nosacītais skaits ir 3; ja $60/30=2$, tad klases komplektu nosacītais skaits ir 2; ja $25/30=0,83$, tad klases komplektu nosacītais skaits ir 1.

2. **Nosacītais vidējais izglītojamo skaits klases komplektā** palīdz identificēt, vai būs jāpiemēro **mazas, vidējas vai lielas klases grozs**.

$$\text{nosacītais vidējais izglītojamo skaits klases komplektā} = \frac{\text{izglītojamo faktiskais skaits katrā klases līmenī}}{\text{klases komplektu nosacītais skaits}}$$

Mazas klases grozs tiek piemērots, ja nosacītais vidējais izglītojamo skaits klases komplektā ir 11 vai mazāk, **vidējas** – 12-20 izglītojamo, **lielas** – 21 un vairāk izglītojamo.

Piemēram, $61/3 = 20$ iekrīt intervālā "12-20 izglītojamie", tad vidējas klases grozs tiek piemērots katram klases komplektam; $60/2=30$ iekrīt intervālā "21 un vairāk izglītojamo", tad lielas klases grozs tiek piemērots katram klases komplektam; $21/1=21$ iekrīt intervālā "21 un vairāk izglītojamo", tad lielas klases grozs tiek piemērots katram klases komplektam.

3. **Klases grozs** sedz mācību plāna nodrošināšanas izmaksas. Vispārīgi raugoties, tas atspoguļo pedagogu algas, jo pārējo izglītības vajadzību finansējums tiek rēķināts atsevišķi un paredzēts papildu "klases grozam". Piemēram, izmaksas skolas administrācijai, atbalsta personālam, kvalifikācijas celšanai, u.c.

Klases groza lielums (mazs, vidējs, liels) katrā klases līmenī ir atkarīgs no **mācību plāna stundām**, kuras jānodrošina noteikta izmēra klasēm (<11, 12-20 vai 21< izglītojamo). Šis stundu apjoms variē, tāpēc ka noteiktos mācību priekšmetos ir nepieciešams sadalīt klasi daļās. Klases groza aprēķins balstās uz konkrētu mācību priekšmetu vidējām stundām.

Lai aprēķinātu **nosacīto skolotāju skaitu**, kas nepieciešami konkrētai klasei vienam skolas gadam, mācību plāna stundas tiek dalītas ar katra skolotāja amata vietas kontaktstundām.

Lai aprēķinātu **klases groza apmēru**, nosacītais skolotāju skaits tiek reizināts ar skolotāja vidējo gada algu (koeficients R ir vidējais koeficients, kas ir noteikts Likumā par atlīdzību valsts sektorā strādājošiem un nodrošina skolotāju algu sadalījumu pēc to kvalifikācijas un darba stāža). Aprēķinos ir iekļauti nodokļi [bruto alga].

4. Lai izvairītos no ļoti mazu klašu pastāvēšanas (kas vienlaikus būtu ļoti dārgi), ir noteikts **minimālais klases lielums**: 8 izglītojamie 1.-10.klasē un 12 izglītojamie 11.-12.klasē [Lietuvā vidusskolas ir divu klašu līmeņi]. Ja faktiskais izglītojamo skaits ir mazāks par minimālo klases lielumu, tad tikai daļa no klases groza tiek nodrošināta (Noteikumu 4.pielikums). Pārējo daļu jāgarantē skolas dibinātājam (piemēram, pašvaldībai no tās budžeta līdzekļiem).

5. Visi rādītāji, kas nepieciešami klases groza aprēķinos, ir noteikti **normatīvajos aktos**. Izglītojamo skaits un viņu individuālās pazīmes (klase, mācību valoda, piederība etniskai minoritātei, speciālās vajadzības, u.c.) ir ņemtas **no Izglītības informācijas sistēmas**.

6. **Izņēmumi** no vispārīgajiem nosacījumiem ir iekļauti Noteikumu 5.pielikumā (klases izglītojamiem ar speciālajām vajadzībām, pieaugušo klases, klases slimnīcās, māj mācība, u.c.).

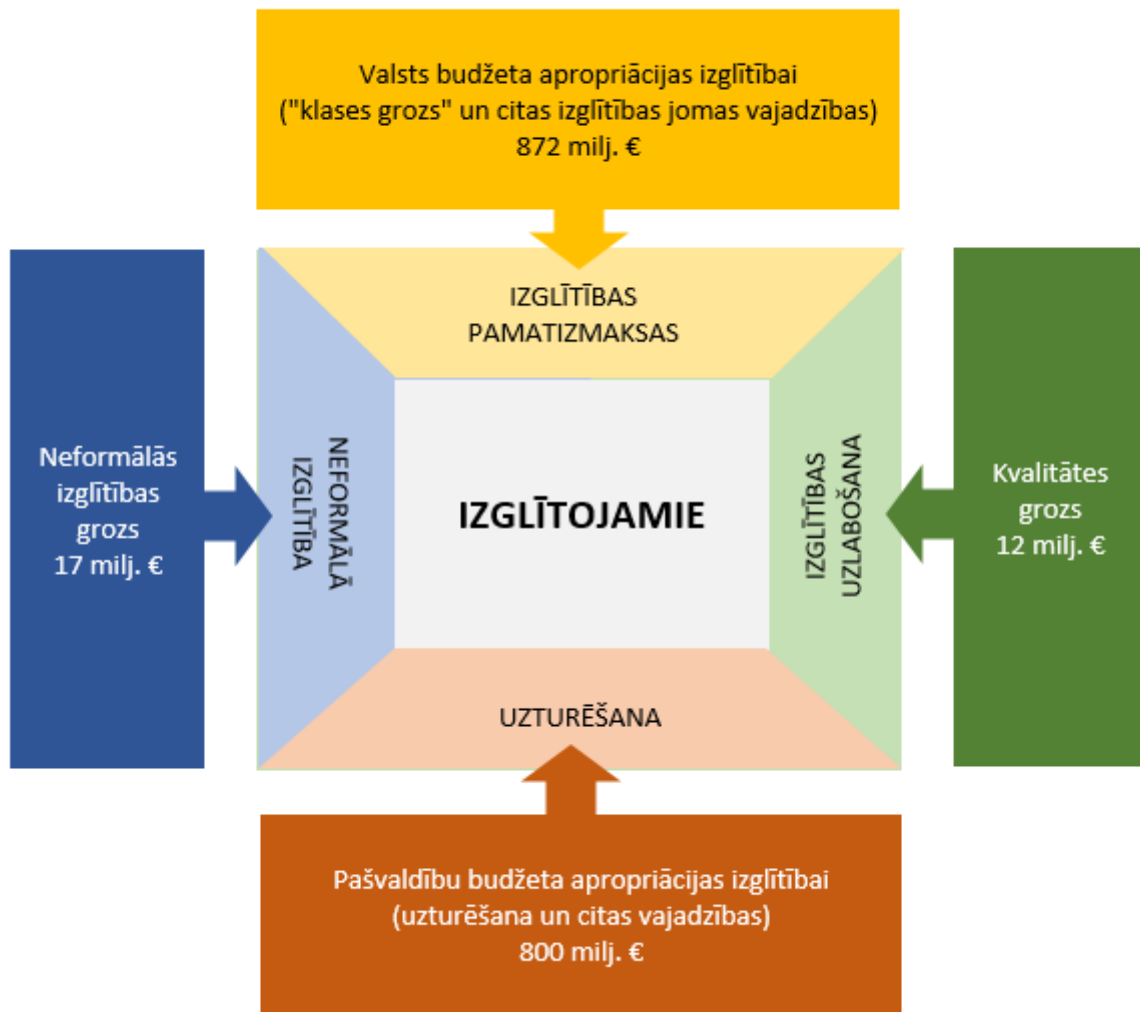

Reformas ieviešana

Finansējuma reformas ieviešana ritēja diezgan raiti, jo tika atrasti papildu resursi dēļ tā, ka tika samazināta negatīvā ietekme no finansējuma zudumiem dažās skolās (+2,6% no subsīdijas jeb 16 milj. € gadā).

Tajā pašā laikā tika īstenota arī skolotāju atalgojuma sistēmas reforma (maksājums par darba stundām tika aizstāts ar maksājumu par amata vietu). Šī reforma gan tika vērtēta pretrunīgi un sastapās ar pretestību un streikiem.

LIETUVAS IZGLĪTĪBAS FINANSĒJUMS

"Kvalitātes grozs" – jauna iniciatīva 2019.-2021.gadā. Mērķēts finansējums skolām, lai uzlabotu izglītojamo sasniegumus. 180 skolas saņem papildu finanšu atbalstu. Paredzams, ka "kvalitātes grozs" samazinās to izglītojamo daļu, kas nesasniedz sākotnējo sasniegumu līmeni un palielinās to izglītojamo daļu, kas sasniedz augstākos sasniegumus. "Kvalitātes grozs" tiek dots pašvaldību skolām. "Kvalitātes groza" finansējums ir veltīts tam, lai uzlabotu mācību procesu, konsultācijas, mācību vidi un līdzekļus, mācīšanos un atbalstu mācību procesā, pētniecību un izglītojamo radošās aktivitātes, pedagogu kvalifikāciju, skolu vadības attīstību u.c.